

El món que espera a Obama

Barack Obama acompanyat de la seua família el passat dimarts, moments abans de llegir el seu discurs de reelecció.

Finalment Ohio no fou tan decisiu com tothom havia pronosticat en les setmanes prèvies. Barack Obama va aconseguir dimarts de la setmana passada prolongar per quatre anys més el seu mandat, després que una majoria d'electors en referendaren amb el seu vot la continuïtat. El primer president negre de la història dels Estats Units va imposar-se en la majoria d'estats indecisos (Florida, Ohio, Virginia...) i va aconseguir una victòria més folgada que no preveien les enquestes. El de Chicago superà en tres milions de vots el seu contrincant de Massachusetts. Amb tot, però, en el seu primer discurs després d'aconseguir la reelecció, Obama va reconèixer públicament com d'intensament havia hagut de treballar per guanyar el seu rival, Mitt Romney.

Fou un discurs emotiu i intens, en què molts analistes van veure reviscolar l'Obama de fa quatre anys, el de l'esperança i el canvi, el candidat que va embadalir el món. El 44è president dels Estats Units va parlar de la igualtat d'oportunitats, de la grandesa del país

La virulència de la crisi econòmica ha diluït la participació dels Estats Units en els assumptes mundials. Reelegit president, Barack Obama té l'oportunitat de remarcar el seu perfil internacional durant aquesta segona legislatura. La resolució de l'escalada nuclear de l'Iran i el conflicte bèl·lic a Síria són els assumptes més urgents d'una agenda en què figuren en un lloc preeminent les relacions amb Àsia-Pacífic.

i de l'esperança en el futur. "El millor està per venir", va dir. En un discurs de vint minuts de duració, Obama va dedicar a penes unes línies a parlar de la posició dels Estats Units al món. "Volem transmetre que som un país segur, respectat i admirat en tot el món, una nació defensada per l'exèrcit més poderós de la terra i les millors tropes que ha conegut el món –va dir–. Però també

un país que avança amb confiança més enllà d'aquesta època de guerra per construir una pau basada en la promesa de llibertat i dignitat per a tots els éssers humans. Creiem en uns Estats Units generosos, uns Estats Units compassius, uns Estats Units tolerants."

La menció potser sona insuficient per als qui esperen de Barack Obama que aprofite aquest segon mandat per a fer

passos més decidits en matèria de política internacional, després de quatre anys en què la principal potència del planeta ha optat per la moderació. Al cap i a la fi, la tradició diu que és durant el segon mandat quan habitualment els presidents nord-americans han desplegat una política diplomàtica més atrevida, conscients que un fracàs no seria penalitzat per l'electorat en un hipotètic tercer mandat i empesos per l'ambició de passar a la posteritat per alguna fita històrica.

De moment, Obama té damunt la taula alguns assumptes que haurà d'atendre més d'hora que tard. A l'Orient Mitjà el conflicte sirí i els intents per contenir l'ambició nuclear de l'Iran són les qüestions més urgents a què ha de fer front, sense oblidar l'irresoluble qüestió israelo-palestina, sobre la qual fins ara ha passat de puntetes. A més, aquests pròxims quatre anys haurà d'esclarir quines són les aliances estratègiques que vol teixir en un món que ha esdevingut definitivament multipolar.

Del messianisme al pragmatisme. De moment, els quatre anys que Obama porta instal·lat a la Casa Blanca han suposat un gir copernicà respecte a les polítiques de George W. Bush. Mentre aquest, guiat pels *falcons neocon*, va optar per encavalcar el seu país en una guerra contra el mal quasi messiànica, el segon ha optat per replegar-se i exercir la seua influència d'una manera molt més modesta, en part per convicció, en part perquè la crisi econòmica i financera han obligat l'administració demòcrata a centrar-se en els assumptes domèstics. "Hem passat de l'unilateralisme de Bush al multilateralisme d'Obama", sintetitza Cesáreo Rodríguez-Aguilera, catedràtic de ciències polítiques de la Universitat de Barcelona (UB). El reelegit president dels Estats Units ha optat per la negociació en lloc de l'amenaça de l'era Bush; per la contenció en compte de l'agressió. En aquests quatre anys l'administració americana ha recuperat la credibilitat dels organismes internacionals –l'ONU i l'OTAN, molt especialment– com a tauler on solucionar les tensions internacionals. Si ha existit una "doctrina Obama" en matèria de política exterior, aquesta s'ha caracteritzat, a banda del multilateralisme, pel compliment de la legalitat, pel pragmatisme, el recurs a la diplomàcia i per una projecció més

humil del poder americà. Per a Damian R. Sanges d'Abadie, investigador de l'Incipe (Institut de Qüestions Internacionals i Política Exterior), Obama "ha substituït la confrontació per la cooperació i l'amistat". Segons aquest analista, la gran fita d'aquesta legislatura ha estat aconseguir que Nord-Amèrica "siga respectada a quasi tot el món".

A això ha contribuït la decisió d'abandonar la tesi de la "guerra contra el terror", que va propugnar George W. Bush i va desencadenar dues guerres, la d'Iraq i la d'Afganistan, de conseqüències terribles per a la credibilitat dels Estats Units. Avui, en consonància amb el que va prometre durant la primera campanya electoral, la primera potència mundial ha eixit ja d'Iraq i abandonarà Afganistan el 2014. Totes dues decisions han contribuït a millorar la relació amb el món musulmà, si bé aquest no ha acabat de veure complides les expectatives que va alçar el seu discurs pronunciat a la universitat del Caire el juny de 2009. Allí, Obama va exposar els set punts amb què aspirava a assentar les bases d'un nou ordre en la relació amb la comunitat musulmana.

Si el del Caire havia de marcar les relacions amb el món àrab, el discurs pronunciat a Praga l'abril de 2009 va establir la posició de l'administració demòcrata a favor del desarmament nuclear. En aquesta línia, a finals de 2010, l'administració demòcrata va ratificar el nou tractat Start amb Rússia, que suposa el desmantellament d'un 30% de l'arsenal nuclear. Alhora Obama ha anat amb peus de plom per a abordar l'amenaça nuclear de l'Iran, promovent la intermediació de l'ONU en l'assumpte.

Prudència o desídia? Per a Pere Vilanova, catedràtic de ciència política de la UB, la substitució de Bush per Obama va suposar una fractura de caire històric. "Tots els presidents tenen la missió, en matèria de política internacional, de defensar els interessos nacionals. Però en el cas d'Obama, hi ha hagut pocs precedents en què simbòlicament l'entrada en la primera legislatura estiguera condicionada per haver de canviar tan radicalment el discurs i la retòrica del predecessor. I això no perquè Obama haja estat molt radical en política exterior, sinó perquè Bush havia anat molt més enllà que Ronald

Reagan en els seus plantejaments.”

La posició conciliadora del president nord-americà li ha valgut la simpatia de la comunitat internacional, però ha despertat també crítiques internes entre els qui opinen que està alimentant el declivi dels Estats Units com a gran potència mundial. Per als detractors, com apunta Carlota García Encina, del Real Instituto Elcano, Obama no sap gestionar “l'hegemonia d'EUA i no té una visió coherent del poder del seu país i la seua influència al món”, la qual cosa ha fet que “en massa ocasions s'haja mantingut al

En el sentit de les agulles del rellotge: Obama amb Hu Jintao. Atemptat amb cotxe bomba a Damasc (Siria), a finals d'octubre. Un soldat afgà patrulla pels carrers de Kandahar (Afganistan). I protestes contra EUA a Teheran.

marge dels problemes mundials, alhora que ha ignorat els seus aliats tradicionals, mentre s'apropava a altres països considerats competidors". El catedràtic Cesáreo Rodríguez-Aguilera opina, per la seua part, que la pèrdua d'hegemonia nord-americana no és deguda tant a la política d'Obama com a l'evolució d'un món que "és cada volta més multipolar". "Emergeixen noves potències que relativitzen el poder unilateral americà. Al cap i a la fi –apunta–, els Estats Units només han estat hegemònics després de la caiguda del mur de Berlín."

Des del passat dimarts, Obama afronta el seu segon mandat com a president dels Estats Units. Aquesta serà l'agenda internacional que haurà d'atendre de forma imminent i durant els pròxims quatre anys:

■ IRAN

L'amenaça nuclear iraniana serà amb molta seguretat un dels temes que apareixeran en roig en l'agenda del president nord-americà. Fins ara, Obama ha optat per la contenció, malgrat la insistència d'Israel en una intervenció.

Benjamin Netanyahu creu indispensable actuar contra Mahmud Ahmadineyad, mentre la Casa Blanca prefereix explorar les vies negociadores si bé assegura, alhora, que no permetrà de cap de les maneres que Teheran aconseguixi la bomba atòmica. Fins ara Washington ha optat per pressionar per la via d'aplicar sancions i promoure els pronunciaments a propòsit d'això per part de les Nacions Unides. "Fins ara s'ha optat per la política del pal i la pastanaga –argumenta Josep Ibáñez, professor titular de relacions internacionals de la Universitat

Pompeu Fabra (UPF)– d’incentius per negociar i càstigs per dissuadir d’un determinat comportament. Això es mantindrà però està per veure si s’optarà per utilitzar en major o menor mesura el pal o la pastanaga. Crec que en els pròxims quatre anys es mantindrà la via negociadora però sense descartar la intervenció militar, que forma part de l’estratègia mateixa”.

■ SÍRIA

Obama ha mantingut fins ara una política de no intervenció en l’esclafit popular que ha suposat la *primavera àrab*. Aquesta posició l’ha tinguda també a Síria, on el conflicte entre els rebels i el règim de Baixar al-Assad s’ha enquistat i està provocant un catàstrofe humanitària. Per a Cesáreo Rodríguez-Aguilera, de la UB, “és molt improbable que els EUA hi intervinguen militarment”. En canvi, diu, és possible que els Estats Units “deixen fer a Turquia i a les monarquies del Golf que estan armant els rebels per propiciar finalment la caiguda d’Al-Assad”.

En opinió d’aquest expert, per reforçar els efectes de la *primavera àrab* en països com Tunísia o Egipte, “el que calen són inversions. Cal suport polític, però sobretot econòmic per a estabilitzar règims molt fràgils i elevar el nivell de vida de la població”.

■ CONFLICTE PALESTINO-ISRAELIÀ

L’any 2008 Obama considerava que la resolució del conflicte entre palestins i israelians era indispensable per a millorar les relacions entre Occident i el món àrab. Tanmateix, en aquests quatre anys el president nord-americà no s’ha atrevit a endinsar-se en aquest fangar. “No es pot ressuscitar el procés de pau dels anys 90 per decret des de Washington ni des de cap capital europea”, apunta Pere Vilanova, qui no espera que en aquests pròxims quatre anys es done cap avanç significatiu. En tot cas, aquesta legislatura ha servit per a marcar distàncies entre Jerusalem i Washington. L’aliança estratègica continua vigent, però Obama ha estat molt menys condescendent amb Israel que no el seu predecessor.

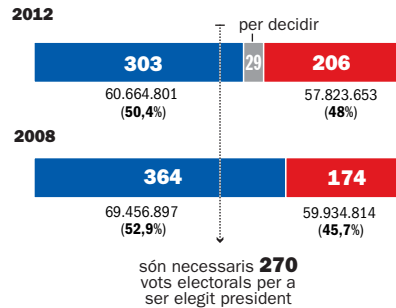
■ XINA

L’emergència i consolidació de la Xina

Eleccions presidencials als EUA

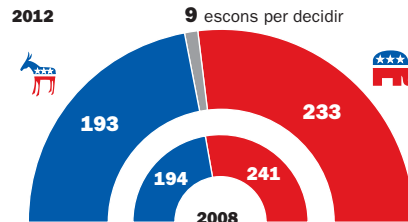

■ VOT ELECTORAL I VOT POPULAR

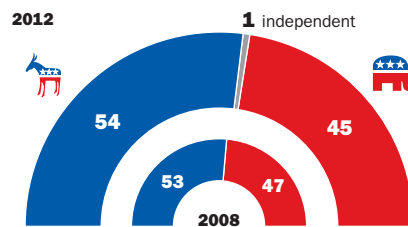

■ CONGRÉS

Cambrà de Representants
435 ESCONS

Senat
100 ESCONS

Nota: Dades provisionals a les 18 hores del 8 de novembre.

Font: AP

com una potència mundial, junt amb el pes que van adquirint altres països emergents, ha provocat un redireccionament dels interessos estratègics nord-americans cap a la zona d’Àsia-Pacífic. El gegant asiàtic és, ara per ara, el principal banquer dels Estats Units, amb el 26% del seu deute públic i, a més, és el seu principal soci comercial, amb unes exportacions que aplegaren als 365.000 milions d’euros l’any 2010.

La relació entre totes dues superpotències es limiten ara com ara al reconeixement mutu. Les diferències culturals, polítiques i comercials no han permès fins ara avançar més enllà i és poc probable que el canvi en el lideratge en el Partit Comunista que havia de substanciar-se aquest cap de setmana supose cap modificació substancial. Per a Damian R. Sangués d’Abadie, de l’Incipe, és improbable que hi haja un canvi en les relacions perquè “Xina ha optat per no immiscir-se excessivament en les qüestions internacionals”. “Els Estats Units no tenen res a guanyar plantejant una relació conflictiva –hi afegeix Josep Ibàñez, de la UPF–. Els interessos de tots dos impliquen cooperar i resoldre els problemes”.

Amb tot, però, les tensions entre la Xina i els països tradicionalment aliats dels Estats Units, com ara el Japó o Taiwan, podria convertir-se en una font de conflictes per a Washington. En aquest sentit, no es pot passar per alt les línies bàsiques de l’estratègia de seguretat nacional que la Casa Blanca va posar sobre la taula a principis de 2012. Els plans de l’administració Obama impliquen redireccionar les seues forces militars des de l’Atlàntic cap a l’àrea del Pacífic, de forma que d’un equilibri de 50-50, es passe a una proporció de 40-60. “Un atac de Xina contra un territori o país amic dels Estats Units a Àsia resultaria perillós”, augura Cesáreo Rodríguez-Aguilera.

■ RÚSSIA

Tot i que Rússia ha deixat de tenir la importància geoestratègica del passat, està per veure en quins termes es substanciaran les relacions entre Estats Units i Rússia en els pròxims quatre anys. Totes dues potències han optat fins ara pel respecte mutu, però això no pot amagar que han tingut desencontres ben notables en el tauler internacional. Així, si bé tots dos han fet passos importants en l’àmbit nuclear, també és cert que el país que ara presideix Putin ha vetat les resolucions de l’ONU sobre Síria i ha criticat la missió de l’OTAN a Líbia, alhora que s’ha desmarcat de la condemna del món occidental a les aspiracions nuclears d’Iran.

Violeta Tena